

ACC. N:R **M.10085**: 1-10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Janne Augustsson
Härad: Lunnerbo Adress: Näs Götteryd
Socken: Götteryd Berättat av: upptecknaren
Uppteckningsår: 1946 Född år 1890 i Götteryd

Uppteckningen rör: Ramsor o småbarnslekar s. 1-3

Wagnisorn o " s. 4-5. LuF 53

Kässlorna s. 6-7. LuF 58

Ett original s. 8-9.

Hästvar. (mg. m.) o. 10. LuF. 56

Ramsor och småbarnslekar.

För att avgöra vem som skulle stå och räkna medan de andra barnen gömde sig brukades i min barndom följande ramsor: "Esike, desike, luntan, luntan, simmele maka, kuckeli kaka, västan stillade, ackele, packele, ut med des din stygge luns. Det barn som ordet luns kom på fick dra sig ur ringen.

Med samma lek användes även denna ramsa:

"Wite häst står i stall, spända sporrar, spjut i hand, eka, feka, damma knicka, ihel, libel, babel, buff. Den som fick ordet buff fick gå ut.

Dessa gamla ramsor hava till stor del blivit bortglömda och det är sällan att de brukas ty när barn äro tillsammans hava de många större ^{äro} intäro av bollspel av olika slag. Pojkarna sparska nästan alltid fotboll, och flickorna kasta handboll.

Småbarnslekar.

Trä barn lägga sina händer ovanpå varandra på en stol eller soffa och den som hade en av sina händer underst drog upp den och räknade ett, den därnäst som hade handen underst drog upp den och lade den överst och räknade 2. På så sätt övade barnen upp sig och räknade 1, 2, 3, 4 med stor hastighet samtidigt som de bytte om händer. Var det 3 barn om liken samtidigt räknades till 6.

Namnen på fingrarna lästes upp för barnen på följande sätt: Tummetätt, sleekspätt, lingsman, hjärtkann, lilla vecke vising.

När barnen räknade om morgnarna och det tre-tröskade på logen ville barnen veta vad det var och då berättade de innevarande vad det rörer när de tre-tröskade: "Pauls böcker, väst i tröje, en fattas, en fattas, en fattas. Pauls böcker, väst i tröje, en fattas, en fattas, en fattas."

Småbarnslekar.

När barnet fick "rida ranka" på knät brukade denna visa sjungas: "Rida, rida ranka, hästen heter blanka, va ska du rida, långt av i fria, te en liten pisa, va ska hon heta, annu magreta, där ä inga hemma, utom en liten hynda, som sitter på sin dynga, ä pela sinaberg, när folket kommer hem sier hon, vov, vov, vov."

Om "rida ranka" visa användes även följande: "Kräkan sitter på sadeln, snackar med sina små döttrar, vad skola vi i vinter, vad, vi frysa om våra små fötter, vi skola resa till Danmark, köpa sko för en halv mark, tre rullande peppars horn, katten blåser i silverhorn, ä inte (barnets namn) snälla i kväll få han^(hon) smaka riset, tyst, tyst, kräkan, sjong inte så, (barnets namn) han (hon) ä snällare ändå. Han (hon) få slippa riset."

Liken att "barra gulläpple" har jag ej hört talas om.

Vagnvisor.

"Barnet ligger i vagnen i gråter, men hon sitter och
mysta gam. far han ä på loen, ä töcki julakoon
lette broa ä i skoen, tuta väl i bäckskoon,
bäcken sto på stöcken, jeta sto på stenen. Nu
min lilla vän va ska du gå? Ja ska gå utit
marken ä föda mej. Nä min lilla vän gå inte
dit för då kamma tassarna ä bita di".

Var barnet mycket argt och skrek och ingen-
ting hjälpte brukade barnsköterskan överrasta det
med att sjunga denna allt annat än fina vers:

"Wyssa, nana, litet barn, stoat i r--en som en
kvan, frunt som en roa, slå att i r--en si
dä bla".

För att förströ barnen brukade lärar att baka ka-
kor vilket skedde genom att de klappade ihop hän-
derna några gånger och sedan kastade dem hastigt framt
under det sjöng: "Baka, baka kakor, pyst i ungen."

Det var mycket sällan att modern brukade kyssa barnet men hon brukade klappa det på kinderna ofta då det var snällt.

Det förekom aldrig i min barndom att barnen kyssesina föräldrar som jag sett.

När jag började minnas fanns det skallar och flöjtar att köpa och detta var de enda lekaker som köptes till barnen. "Snurrebossar" gjordes hemma och till dessa togs en tom trådrull vilken skars av på mitten och bitarna västes på innersidan så de blevo släta varefter en träpinne följdes till skaft och trycktes ner i trådrullens hål från yttersidan så långt att den gick rätt och jämt igenom. Barnen fröjdades mycket när någon snurrade med dem och de lärde sig snart att snurra själva.

När rönnen började att få blad om våren och barken var lös så att det gick att göra visselpipor gjordes sådana åt barnen och de blåste flitigt.

Nässlorna.

1. Nässlorna kallas "nälla" eller nällor.
2. Nej, ej sedan de blivit vuxna.
3. När nässlorna kommit upp om vären, 2 eller tre tum ovan marken här man plockat dem till mat. De trättades och lades i vatten där de fingo koka upp så de blevo mjuka och hackades sedan med en kniv och stuvades som andra grönsaker, eller också kokades de i en gryta tillsammans med fläck eller kött liksom vanlig köttsuppa kokas, och klimpas tillagades av vete = mjölsdeg och lades i soppa. Denna sistnämnda rätt var mycket smaklig och kallades "nällkål". Endast de små späda nässelplantorna användes. Jag tror knappast att några andra grönsaker brukade blandas i stuvade nässlor ty det fanns ej några sådana vid denna tid på året.

Rätterna kallades "nällkål" och "stuvade nällor" och jag har ej hört att de ätits på bestämd dag, eller efter viss sed.

Nässlor.

4. När man höstade vid midnattsmartiden brukade de halvvuxna nässlor som då funnos i gräset få bli kvar i höet och blevo till vinterfoder åt djuren, men då nässlorna blivit äldre höggas de av och kastades åt sidan och togs ej med som foder. Nässlor som varit vuxna har ej givits till djur som foder men däremot som strö hos nötkreatur och svin.

5. Ej som jag minnes eller hört talas om. De gamla talade någon gång om att det skulle gå att göra garn av nällor liksom av lin men de sade inte att de sett det eller uppgav någon som försökt.

6. Inte det jag vet.

7. Nässlor hava för använts som färgmedel men hur man gick tillvägs kan jag ej redogöra för. Jag har hört att det lades nällor under garnet i kitteln när man färgade "mattvarp".

Nässlor kunde knyttas till mattor på galvet samt jalosier vid fönstren

Original. En yngling Nils August Andersson, Sköldsbrygd, Götersyd, född 1865, som hade en brinnande läslust tog i 20-årsåldern smiskollärarexamen med glänsande betyg och fick genast plats i Götersyd. Sedan sökte han och fick plats på annat håll men fick snart avsked och kom tillbaka till Götersyd. Han hade en akvoblig lust till att läsa och att följa honom i skrivning och räkning var omöjligt men han kunde ej hålla någon reda eller ordning på något varför han ej kunde taga någon nytta av sina kunskaper och det sadet att han var förläsen. Något arbete ägnade han sig inte åt utan han gick med kramhandel hela sitt liv. I yngre dagar färdades han vidt omkring, men den sista tiden höll han sig mest i hemsocknen. Han kallades mest för "guldsmelbängstens August" men då han alltid hade böcker att sälja kallades han även "Boklund". Till det yttre var han ankrämlig. Kläderna voro dåliga och både dessa och ansiktet och händerna voro så smuttiga att han var alldeles svart. Hans tal däremot var fint och

M. 10085:9.7

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning

Uppsala Universitet

stora artat. Han hade en stor lust till att hålla stora tal jämt och ständigt och han använde alltid höga titlar och för det snesta sade han högädle herrn före namnet. Fina trädgårdar kallade han lustgården. Han var mycket fattig och bodde till sitt ensam i sin stuga i Sköldsbjuggd och skropligare och smutsigare bostad kan ej uppletas. Han fick på älderdomen ära en rätt stor penningssumma från Skåne så han var ej fattighjon men då det anmäldes att stugan var obeboelig fick han besök av 2 fattigvårdsledamöter och de voro inte välkomna. När dessa sedan skickade dit 2 snickare för att se vad som kunde göras var han förgylig och sade: "Wetenskapsmännen har varit här och undersäkt min stuga, hon är lika berömd som Ornässtugan i Dalarna. De vill bevara den till eftervärlden. Till sist sålde han mest flugfångare och om dessas förtärlighet håll han en mängd av tal men var det någon som frågade efter flugfångare i 20 graders kyla blev han arg.

Under den starka kölden 1940 flyttade han till älderdoms hemmet och dog där 1943. utan att efterlämna släktingar.

ACC. N:R M.10085:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Utdrag ur brev från Janne Augustsson, Näs, Göteryd 1/10-46.

--- om hästarna har jag ej reda på något.

LUF 56